

novoles

30. marca 1979

LESNI KOMBINAT NOVO MESTO – STRAŽA

Ne „ženska“, temveč družbena vprašanja

Brez množične aktivne udeležbe žensk delavski razred ne more postati odločilen dejavnik celotnega družbenega razvoja. — S šopki, darili in veselnicami si za 8. marec ne moremo „kupovati odpustkov“, če vse leto nismo nič naredili za urejanje družbenih vprašanj, izmed katerih številna najbolj pestijo zaposlene ženske.

Dnevni tisk, radio in televizija so nas pred dnevi obširno seznanili z gradivom problemske konference „Delavka v združenem delu“, ki je bila 6. marca v Ljubljani. Tudi na tej konferenci, ki so ji bila uvod številna posvetovanja v raznih delovnih organizacijah, je bilo znova predvsem poudarjeno, da v naši družbi ni mogoče umetno ustvarjati „moških“ in „ženskih“ vprašanj oz. jih deliti na probleme delavk in delavcev. Tudi če je del teh vprašanj tesneje povezan z družbenim položajem delavk, pri tem ne gre za „posebna ženska vprašanja“, temveč so to družbena vprašanja.

Zato ni prav nič odveč, če si zdaj, ko je 8. marec za nami in si marsikdo misli, da je do prihodnjega dneva žena v letu 1980 mogoče odložiti z dnevnega reda nekatera „nerešena ženska vprašanja“, takrat pa jih spet ponoviti, osvežimo spomin z nekaterimi dejstvi:

- jugoslovanske žene so si že v NOB in v revoluciji priborile pravico do enakopravnosti;

- izhodišče položaja žensk in delavk še posebej je pri nas družbena lastnina proizvodnih sredstev in socialistično samoupravljanje;

- samoupravni odnosi, ki jih razvijamo, vključujejo enakopravnost vseh udeležencev v delu in odločanju;

- zgornje resnice lahko strnemo v ugotovitev: ni pravega samoupravljanja brez enakopravne vloge žensk v teh odnosih. Delavci ne morejo biti resnični samoupravljalci, če hkrati delavke niso samoupravljalke.

Družbeni položaj ženske je trdno merilo človekove osvoboditve. Teoretično je enakopravnost žensk čvrsto utemeljena; mnogo je bilo narejenega zadnja leta za uresničevanje te enakopravnosti v praksi, zlasti kar zadeva enakopravno vključevanje žensk v družbeni razvoj in delo. Izredno pomemben je prispevek delavk k materialnemu razvoju Slovenije. Brez 43 odstotkov žena, ki predstavljajo torej le malo manj kot polovico vseh zaposlenih v Sloveniji, Slovenci ne bi imeli tako visoke življenjske ravni. Kljub temu pa zaostaja reševanje mnogih vprašanj, katerih neurejenost najbolj čuti delavka in njena družina: sem lahko štejemo naloge otroškega varstva, stanovanjske probleme, staro gledanje na novo vsevino in spremenjene odnose v družini, na širše zahteve sodobne vzgojne dejavnosti, organizacijo družbene prehrane, delo potrošniških svetov, razvoj servisnih dejavnosti, ki naj razbremenijo gospodinjstva itd.

Ni odveč pripomba: zastareli pogledi na ta vprašanja včasih bolj kot materialni pogoji ovira-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NASLEDNJA
ŠTEVILKA IZIDE
13. APRILA

ROK ZA ODDAJO
PRISPEVKOV JE
4. APRIL 1979

DRAGI
NAŠ
TOVARIŠ
TITO

Ob tvojem 87. rojstnem dnevu ti mladina in delavci tovarne „NOVOLES“, lesni kombinat, TOZD Tovarna stilnega pohištva in TOZD – Tovarna drobnega pohištva Straža pri Novem mestu iskreno čestitamo in želimo, da bi bil še dolgo med nami ter nas vodil v prizadevanjih za nadaljnjo graditev naše samoupravne, socialistične in neuvrščene Jugoslavije ter v krepitvi bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi. Obljubljamo, da bomo negovali pridobitve socialistične revolucije in se borili za dosledno uresničevanje tvojih zamisli in idej o graditvi socialistične samoupravne skupnosti svobodnih, enakopravnih narodov in narodnosti.

Straža, 29. 3. 1979

Mladina in delavci
TOZD Tovarna stilnega pohištva in
TOZD Tovarna drobnega pohištva

Matere in vdove padlih partizanov obiskale Novoless

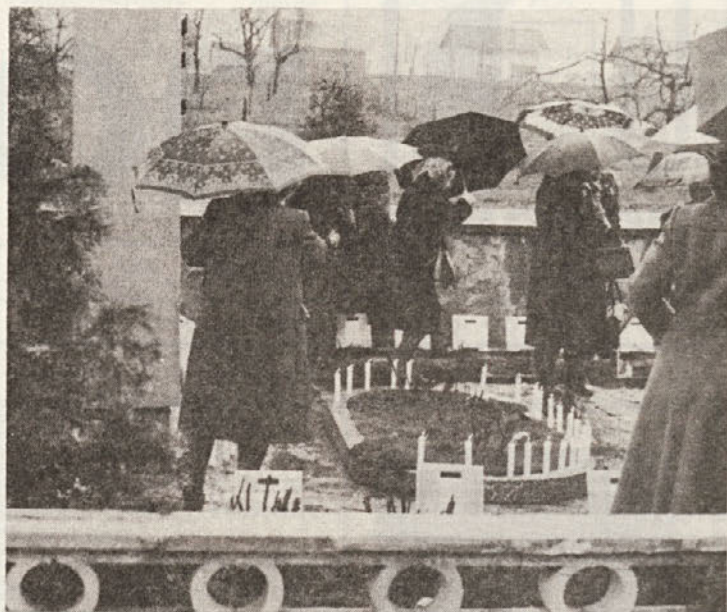
V četrtek, 22. marca je obiskalo Novoless 38 mater in vdov padlih partizanov. Pobudnik srečanja je bil občinski odbor Zveze združenj borcev – komisija Zveze vojnih vojaških invalidov iz Novega mesta.

Organizacijo obiska mater in vdov padlih partizanov v NOB iz območja Suhe krajine je z veseljem prevzela naša OZD, katerega vodstvo je pripravilo po mnenju udeleženk srečanja izredno zanimiv program. Že na začetku srečanja je stekel sproščen pogovor o minulih težkih časih. Po pozdravnih besedah predstavnikov ZZB in gostiteljev pa so si matere in vdove ogledale proizvodnjo v treh temeljnih organizacijah združenega dela: TVP, TDP in ŽAGA.

Kljub slabemu vremenu so nato odšle na pokopališče v Vavti vasi kjer so položile vence k spomeniku padlih ter prižgale svečke. Srečanje, ki je bilo povezano z obiskom delovne organizacije in je bilo organizirano v okviru počastitve dneva žena, so udeleženke zaključile v Dolenjskih Toplicah, kjer smo jim pripravili krajši kulturni program.

Upamo lahko, da bodo takšni obiski postali tradicionalni, saj je taka pozornost do mater in vdov padlih partizanov le skromna oddolžitev za vse, kar so žrtvovale med NOB.

Tekst in fotografije:
VANJA KASTELIC

Na pokopališču v Vavti vasi.

Med ogledom proizvodnje v TOZD TVP.

Med pogostitvijo v Dolenjskih Toplicah.

Skupinska fotografija udeleženk srečanja.

O planiranem preventivnem vzdrževanju strojev

V preteklem letu smo postavili temelj plansko preventivnemu vzdrževanju. Smisel takšnega vzdrževanja je ugotavljanje in odklanjanje napak na strojih in napravah, preden pride do okvare. Ker je stroj na razpoložljivo vzdrževalcu takrat, ko proizvodnji ni potreben, nimamo nepredvidenih zastojev. S tem se bistveno zmanjša število zastojnih ur, ki so neposredno povezane s produktivnostjo.

Za izvedbo preventivnih posegov je izdelana osnovna dokumentacija: karton stroja – naprave, operacijski list, poročilo o opravljenem preventivnem posegu in list evidence vzdrževanja. Operacijski list vsebuje navodilo, kako je potrebno preventivni poseg opraviti. Opredelili smo se za tri vrste preventivnih posegov: preventivni pregled, malo popravilo in večje popravilo.

Pri izvedbi preventivnega posega sodelujejo: tehnolog, glavni vzdrževalec, elektro in strojni v zdrževalci, posluževalec stroja, po potrebi pa še izmenovodja in predstavnik službe za

varstvo pri delu. Za preventivni pregled je nosilec naloge glavni vzdrževalec, za malo in večje popravilo pa tehnolog vzdrževanja.

Največji poudarek smo dali preventivnim pregledom, ki so bili opravljeni po proizvodnih TOZD v Straži, TOZD TPI in TOZD TG Dvor. V tem mesecu pa smo pričeli s pripravami na izvedbo preventivnih posegov tudi v ostalih zunanjih TOZD. V februarju in marcu sta bila opravljena 102 preventivna posega. Za opravilo teh posegov je bilo porabljenih 1.156 ur.

TOZD	preventivni pregled	malo popravilo	veliko popravilo	skupno število ur
TPI	7	2	—	48
TG	11	2	—	159
ŽAGA	10	4	—	204
TDP	23	238	—	—
TVP	19	6	1	359
TSP	12	1	—	148
SKUPAJ	79	19	4	1156

Pri izvedbi preventivnih posegov v vseh TOZD je bilo ugotovljeno:

- da noben stroj ni ustrezno in redno čiščen,
- da je mazanje strojev zelo pomanjkljivo,
- da so priključki električnih vodnikov, komprimiranega zraka, tlačnega olja in odsevalnih naprav razrahljani ali neustrezno pritrjeni,
- da bo bila predhodna dela opravljena s premajhno natančnostjo,

- da ponekod manjkajo zaščitne naprave,
- da se stroji nahajajo v precej kritičnem stanju in so vsi potrebni vsaj majhnega popravila.

Po opravljenem preventivnem posegu je potrebno napisati poročilo, ki vsebuje podatke o obstoječem stanju stroja, izvršenih delih in planu potrebnih popravil ter rezervnih delov za naslednji preventivni poseg.

Dosedanji opravljeni preventivni posegi zelo nazorno prikazujejo kritično stanje, v katerem se nahajajo stroji in naprave. Zato bo potrebno največjo pozornost, ob sodelovanju proizvodnih TOZD, posvetiti čimvečji frekvenci preventivnih posegov.

Vodja centralne priprave dela

ANTON STEPAN, dipl.ing.

Jugoslovansko srečanje organizatorjev kulture

V Mariboru bo 17. in 18. maja jugoslovansko srečanje organizatorjev kulture v organizacijah združenega dela. Takoj je treba povedati, da tokrat ne gre več za načelne razprave o organizatorjih kulture in o njihovih nalogah, marveč za srečanje ljudi, ki že delajo kot organizatorji kulture in tudi že imajo izkušnje, ki jih vsekakor velja izmenjati. To srečanje je v svojem letnem programu načrtoval svet Zveze sindikatov Jugoslavije. Po dogovoru med republikami in pokrajinami je bila organizacija srečanja zaupana Mariboru, saj v tem mestu že deluje nekaj sto organizatorjev kulture v organizacijah združenega dela.

Posebna delovna skupina komisije za kulturo in informiranje pri občinskem sindikalnem svetu v Mariboru je že začela s pripravami na to srečanje. Pred dnevi se je s pripravami seznanil tudi svet za izobraževanje in kulturo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, in soglašal s predlagano delovno usmeritvijo. Glavni referat bo obravnaval usposabljanje organizatorjev kulture v organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih, koreferat pa akcijo za knjigo.

Tako uvodni referat kot koreferat bosta prispevala dva organizatorja kulturnega življenja v Mariboru in prav to zagotavlja pogovor o izkušnjah, ne pa ponavljanje načelne razprave.

V Mariboru pričakujejo na srečanju kakih 200 gostov iz vseh republik in pokrajin. Ob delovnem srečanju pripravljajo zanje tudi poseben kulturni program, ki naj bi jih seznanil z načinom dela, z uspehi in izkušnjami Mariborčanov. V eni večjih delovnih organizacij bodo v proizvodnih prostorih

prikazali gostom in domačim delavcem monodramo Matjaža Kmecla „Intervju“, v kateri nastopa igralka Mariborske drame Pavla Brunčkova, ki je prav za to vlogo letos prejela nagrado Prešernovega sklada. Gostom bodo omogočili tudi obisk nekaterih delovnih organizacij, kjer organizatorji kulture že lahko govorijo o nekaterih izkušnjah. Obiskali bodo Gradis, kjer je zaposlenih 57 odstotkov delavcev iz drugih republik in pokrajin. Poleg likovne razstave, v tej delovni organizaciji, jim bodo tu delavci sami pokazali kulturni program v slovenskem, srbohrvaškem in makedonskem jeziku, ogledali pa si bodo lahko tudi vzajemno knjižnico, ki zadovoljuje potrebe bralcev v treh jugoslovanskih jezikih. V PTT podjetju si bodo lahko ogledali dejavnost družva, ki deluje v organizaciji združenega dela, in ki ima razvite skoraj vse kulturne sekcije. Obisk v Tovarni dušika Ruše naj bi goste seznanil, kako se povezuje kulturna akcija te delovne organizacije s tamkajšnje krajevno skupnostjo. V

Tovarni svile si bodo lahko gosti ogledali poleg razstave domačih fotoamaterjev, ki prikazuje razvoj tovarne vse od konca minule vojne, tudi način dela organizatorjev kulture v tovarni, kjer je delo organizirano v treh izmenah. V Tovarni železniških vozil Boris Kidrič pa se bodo srečali s pevci zbora Angel Besednjak in si tudi ogledali, kako je v tovarni organizirana prodaja knjig Mladinske knjige.

V pripravah na to majsko srečanje pa bo svet za izobraževanje in kulturo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije še v aprilu temeljito razpravljalo o sistemu izobraževanja organizatorjev kulture v organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih.

S.G.

REKLI SO . . .

Napredek je delo nezadovoljnih.

JEAN-PAUL SARTRE
Zgodovina se ponavlja, in vsakokrat stane več.

HALLDOR LAXNESS

Spoštuj besede! Vsaka izmed njih lahko postane tvoja poslednja.

JERZY S. LEC

Priznanje je rastlina, ki raste ponajveč na grobovih.
ROBERT LEMBKE

NE „ŽENSKA“, TEMVEČ DRUŽBENA VPRAŠANJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

jo uveljavljanje delavk! Prav zato je problemska konferenca opozorila na pomen še neizvršenih nalog za naštetih področij do kraja sedanjega srednjeročnega obdobja. Spodbuditi moramo nosilce planiranja, na primer na področju otroškega varstva, da pregledajo sedanje stanje in naredijo vse, da bodo zastavljene smotri do konca 1980 izpeljani.

Pred nami je nov srednjeročni plan in plan dolgoročnega razvoja SRS. Slovensko gospodarstvo v njem spreminja svojo dosedanje sestavo, zato moramo ob tem upoštevati tudi učinke na bodoče zaposlovanje obeh spolov v posameznih dejavnostih, vrste poklicev, prostorske razmestitve starih in novih zmogljivosti in pod.

Pri tem ima sleherna naša delovna organizacija, krajevna skupnost in občina svoje obveznosti in pristojnosti. Od vseh samoupravljalcev je torej odvisno, kako jih bomo reševali, s tem pa hkrati ustvarjali potrebne pogoje za množično aktivno udeležbo žensk v celotnem družbenem razvoju.

Ali bomo obvladali vse nalezljive bolezni?

Kljub velikemu napredku medicinske znanosti v zadnjih letih so nalezljive bolezni med tistimi boleznimi, ki pri vsakem narodu pomenijo znaten del zbolelih in se z njimi srečujejo tako zdravstveni delavci osnovne zdravstvene službe kakor tisti v specialističnih ambulantah in bolnišnicah.

Če primerjamo pojavljanje nalezljivih bolezni pri nas in v svetu s pojavljanjem v preteklosti, lahko ugotovimo, da so na področju njihovega zatiranja doseženi ogromni uspehi. Z energičnimi protiepidemičnimi ukrepi, pri katerih ima gotovo veliko zaslug SZO, je uspelo te bolezni že zelo zatreti. To je v večji meri uspelo v razvitejših deželah in lahko trdimo, da je prav številčno naraščanje in padanje nalezljivih bolezni pri nekem narodu brez njegovega socialnoekonomskega in kulturnega stanja, odsvit zdravstvene prosvetljenosti ljudi in končno tudi merilo za uspešnost zdravstvene službe.

Med protiepidemičnimi ukrepi je pri nalezljivih boleznih vsekakor najmočnejše orožje varstveno cepljenje. Vendar bi se motil vsak, kdor bi mislil, da je s tem problemom nalezljivih bolezni povsem rešen. Poleg tistih, za katere je pri nas uvedeno obvezno cepljenje in nam jih je uspelo nekatere že do kraja, nekatere pa skoraj že docela zatreti, se srečujemo še z drugimi, za katere še nimamo ustreznega varstva. In ravno te

so vedno večji zdravstveni problem. Zaradi množičnega pojavljanja so povezane z veliko izgubo delovnih dni, z veliko porabo drugih zdravil in končno tudi dragih oskrbnih dni v bolnišnicah, kar vse vpliva na znižanje narodnega dohodka ali pa onemogoča, da bi se tako porabljen denar sredstva naložila koristneje. Pri šolskih in predšolskih otrocih je pogosto zbolevanje za nalezljivimi boleznimi povezano z velikim številom izostankov iz šole ali vzgojnovarstvene ustanove, kar lahko vpliva na učni uspeh in otrokov normalen psihološki razvoj. Poudariti moramo, da pri nalezljivih boleznih v primerjavi z drugimi ne zabeležimo velikega števila smrtnih primerov, ne gre pa prezreti, da lahko tako pri otrocih kakor pri odraslih povzročajo trajne zdravstvene okvare.

Varstvo pred nalezljivimi boleznimi je urejeno z zakonom (Uradni list SFRJ, 2/74), ki določa, da je to varstvo dolžnost družbenopolitičnih skupnosti in njihovih organov, zdravstvenih skupnosti, zdravstvenih in drugih organizacij

zdrženega dela ter končno tudi dolžnost državljanov samih. To varstvo obsega organiziranje službe, ukrepanje in zagotavljanje materialnih sredstev za preprečevanje in zatiranje nalezljivih bolezni. Izvajanje teh ukrepov ima prednost pred drugimi ukrepi za zdravstveno varstvo. (Zakon o zdravstvenem varstvu Uradni list SRS, št. 38-446/76).

Mnoge od nalezljivih bolezni ne moremo zaradi njihovih posebnih lastnosti ali nezadostnih varstvenih ukrepov, ki jih imamo na voljo, zatreti. V vsakem primeru pa lahko s pravilnim protiepidemičnim ukrepanjem ob pojavu prvega oziroma prvih zbolelih preprečimo, da bi se bolezni razmahnila v večjem obsegu. Torej lahko računamo na uspeh le, če ukrepamo pravilno, predvsem pa dovolj hitro. Še večji problem pa so nalezljive bolezni v posebnih okoliščinah, tj. ob elementarnih nesrečah in vojnem času, ko so spremenjene življenjske razmere in porušena mnoga higienska načela. Zato je nujno, da mislimo tudi na takšen čas in okrepimo higien-sko-epidemiološko službo, da bo zmožna učinkovito ukrepati tudi v teh okoliščinah. Za nastanek in širjenje nalezljivih bolezni morajo biti izpolnjeni določeni pogoji, ki so kot členi v krog sklenjene verige in kadar ne manjka nobeden od njih, pride do novega primera nalezljive bolezni. Ti pogoji so: vir okužbe, pot širjenja, vstopno mesto, napadalnost in strupenost klic in sprejemljivost organizma. S protiepidemičnim ukrepanjem pa skušamo to verigo na kateremkoli mestu pretrgati. Od naravne bolezni je odvisno, kateri člen si bomo izbrali, da dosežemo najboljši uspeh. Že ob hitri presoji teh petih pogojev nam je jasno, da lahko ukrepamo le pri treh, tj. pri viru okužbe, na poteh širjenja in sprejemljivosti organizma. Skoraj nemogoče pa je preprečiti vstop kužnih klic v organizem, kakor je nemogoče vplivati na napadalnost in strupenost klic, ki se spreminja v prirodi po naravnih zakonih.

Zmanjšana sprejemljivost organizma za določeno kužno klico, ki jo dosežemo s cepljenjem, je najzanesljivejši protiepidemični ukrep. Občuten uspeh smo dosegli le pri zatiranju tistih nalezljivih bolezni, proti katerim imamo na razpolago učinkovitega cepiva. Za vse druge nalezljive bolezni pa imamo na razpolago le ukrepa-

nje pri viru okužbe in na poteh širjenja. Kako izvajamo to ukrepanje, nam nazorno kažejo primerjave o gibanju nalezljivih bolezni v SR Sloveniji skozi več let. Epidemiološko izsledovanje nalezljivih bolezni, s katerim odkrijemo vir okužbe in preprečimo nadaljnje širjenje bolezni, je ukrep, ki je zaradi prezaposlenosti ali zaradi nepoučenosti zdravstvenih delavcev zelo potisnjen ob stran.

Vir okužbe je najvažnejši člen v verigi pogojev, ker brez njega do okužbe sploh ne more priti. Povzročitelj nalezljivih bolezni so kužne klice, ki žive v živem organizmu, človeku ali živali. Menimo, da je vir okužbe vedno živo bitje, tudi v tistih primerih, ko se človek okuži s klicami, ki so prisotne na različnih predmetih, v zraku, vodi, živilih, kamor so prišle iz izločevalca klic. Najlažje razumemo, da je človek vir okužbe takrat, ko so pri njem izraženi očitni znaki neke nalezljive bolezni. Kužen je seveda tudi v inkubaciji, rekonvalescenci ali pa ostane po preboleli bolezni začasen ali trajen izločevalec klic. Še nevarnejši so za svojo okolico bolniki, ki so zboleli z neznačilnimi oblikami bolezni in tisti, ki sploh niso zboleli, to so zdravi klicenosci. Ravno zdravi klicenosci imajo važno vlogo pri širjenju nalezljivih bolezni. Vir okužbe je lahko tudi bolna žival. Nalezljive bolezni skupne človeku in živali – antropozoonoze – nastopajo Sporadično največkrat pri osebah, ki imajo z živalmi pogosten stik.

Prvi protiepidemični ukrep pri viru okužbe je izolacija in zdravljenje bolne osebe ali živali, ki mora trajati toliko časa, dokler ta še izloča bolezenske klice. Izolacija pri bolnikih z akutnimi nalezljivimi boleznimi ni težko izvedljiva, ker ni dolgotrajna. Bolnika s kronično nalezljivo boleznijo ali trajnega klicenosca pa ne moremo izolirati, ampak ga podučimo o higienem režimu, po katerem se mora ravnati, da ne bo okuževal okolice. Še težje pa je protiepidemično ukrepanje pri skritih virih okužbe (zdravi klicenosci, atipične oblike bolezni). Te osebe odkrijemo pri sistematičnih pregledih ali če v njihovi okolici zbolijo večje število ljudi.

Poti širjenja – Ko kužne klice zapustijo okuženo živo bitje, morajo priti do zdravega človeka. Kakšen bo način prenosa, je v veliki meri odvisno tudi od odpornosti klic v

ŠAHOVSKI KOTIČEK

Očitno je, da želi vsak igralec, ki sede za šahovnico premagati svojega nasprotnika na šahovskem bojišču. Želja po zmagi izvira iz raznih motivov: publiciteta, naklonjenost športnim podvigom, čast. Velika privlačnost do šaha pa ni samo v športnem, tekmovalnem karakterju. Večjo vrednost pri vsakem pravem šahistu v neki šahovski partiji ali na tekmovalju pa ima želja po izpopolnjevanju splošnega šahovskega znanja. Za doseg tega cilja pa mora v sebi razvijati neke konkretne sposobnosti.

Te sposobnosti so specifično šahovske in splošne. Pod šahovske sposobnosti razumemo nadarjenost za šah, ki vsebuje moč hitrega in lahkega pojmovanja, iznajdljivost v šahovski teoriji, energičnost kombinatorne in ustvarjalne fantazije. . .

V vzgojnem pogledu pa imajo večji značaj sposobnosti splošnega karakterja. Veliko variant, ki izvirajo iz šahovskih pozicij, praktično ni mogoče vedno predvideti. Zato postane v mnogih slučajih odločnost in iznajdljivost osnovni zagon smeri šahovske igre. Torej za dobro vodenje šahovskih figur ni dovolj samo naučeno znanje. Potrebno je tudi nekaj domiselnosti in ustvarjalnosti. Samo z ocenjevanjem pozicije, brez ustvarjalne fantazije, ni dobrih rezultatov.

Posebno vrednost v šahu pa daje argument zakonitosti v šahovski borbi, kar v veliki meri pripomore k discipliniranosti človekove osebnosti.

SAM

zunanjem svetu. Razlikujemo več načinov prenosa in širjenja nalezljivih bolezni: s kontaktom, z živili, z vodo, z zemljo, z zrakom in s posredovanjem insektov. Protiepidemični ukrepi temeljijo na uničevanju klic, še preden pridejo do zdravega organizma. Brž ko klice zapustijo organizem, jih najlaže uničimo z razkuževanjem — Z dezinfekcijo bolnikovih izločkov in predmetov iz njegove okolice. Tudi zdravstveno osebje in tisti, ki negujejo bolnika, morajo paziti na higieno ker s tem okužbe varujejo sebe in okolico. Pomembna ukrepa na poteh širjenja sta tudi dezinfekcija in deratizacija.

Na poteh širjenja najučinkoviteje ukrepamo pri črevesnih nalezljivih boleznih. Povzročitelji teh bolezni vstopajo v organizem skozi usta, torej pridejo vanj z okuženo hrano, vodo ali z umazanimi rokami. S tem ko preprečujemo okuženje živil in vode, preprečujemo tudi okužbe človeka. Zagotavljanje zdravstvene neoporečnosti živil in sanitarnih higienskih pogojev za njihovo proizvodnjo, promet in shranjevanje, visoko osebna higiena zaposlenih ter njihovo zdravstveno nadzorstvo so ukrepi, ki močno zmanjšujejo možnost okužbe živil. Okužbe s pitno vodo preprečujemo s skrbjo za higiensko neoporečno pitno vodo in sanitarnim varstvom izvirov in objektov za preskrbo s pitno vodo, z zdravstvenim nadzorstvom oseb, zaposlenih pri preskrbi prebivalstva s pitno vodo, z odstranjevanjem odplak in drugih odpadnih snovi na način, ki zagotavlja varstvo voda in zemljišč pred onesnaženjem. Končno poudarimo, da je visoka osebna higiena najboljše varstvo posameznika pred okužbo s klicami, ki povzročajo črevesne nalezljive bolezni.

Težje je preprečiti pot širjenja pri kapljicnih nalezljivih

boleznih, saj se klice razpršijo v zraku. Skrbeti moramo, da zmanjšamo koncentracijo klic v zraku zaprtih prostorov, kar dosežemo v vzdrževanju higienskih pogojev v javnih prostorih, šolah, vrtcih, bolnišnicah in javnih prometnih sredstvih.

Po epidemioloških karakteristikah delimo nalezljive bolezni v štiri velike skupine: črevesne, kapljicne, bolezni kože in sluznic in transmisivne.

Črevesne nalezljive bolezni so med nalezljivimi boleznimi trenutno največji problem. S splošno higienizacijo okolja nam je v povojnem času uspelo, da se je močno znižalo število zbolelih za tifusom in paratifusom. Človeku prilagojene salmonelle, ki povzročajo te bolezni, lahko ostanejo v njegovem organizmu vse življenje in ti trajni klicenosci so vedno prisotni vir okužbe. Pri vseh drugih črevesnih nalezljivih boleznih pa nismo zabeležili številčno občutnega padca zbolelih, nasprotno iz leta v leto beležimo njihov porast. Vedno več je zbolelih, ki jih povzročajo človeku neprilagojene salmonelle, to so tiste, ki povzročajo obolenja pri živalih in ljudeh. Te salmonelle so med živalmi zelo razširjene in človek se najpogosteje okuži z uživanjem okuženega mesa. Človek ima kot bolnik in klicenosec kot vir okužbe stransko vlogo. Prirodni rezervoarji salmonel med živalmi so napogostejše svinje, govedo, perutnina, ribe ter miši in podgane. V okuženem mesu zaklane živali ni veliko klic. Le-te se ob ugodni temperaturi hitro razmnože. Meso lahko okužimo pri zakolu, predelavi in shranjevanju, v mesnicah in končno tudi ob pripravi hrane v kuhinjah. Uskladiščeno hrano lahko okužijo miši in podgane. Vso pozornost moramo zato posvetiti preprečevanju okužbe hrane, kar dosežemo z njeno

Z biokemijo nad odpadke

V zadnjih letih postaja gospodarstvo, zlasti še za prehransko in farmacevtsko industrijo, vedno bolj zanimivo raziskovanje proteinov, encimov in drugih biološko aktivnih snovi. Raziskovalci IJS se tega že vrsto let zavedajo ter se že 20 let ukvarjajo s problemi izolacije encimov živalskega in rastlinskega izvora (n.p. goveda, prašiča, mikroorganizmov) in pripravljajo iz njih snovi, ki bi lahko služile kot surovine ali že končni produkti. Moramo priznati, da so se začeli za naše dosežke v zadnjih dveh, treh letih zanimati tudi strokovnjaki iz gospodarstva ter je prišlo tudi že do konkretnih dogovorov in rešitev. V sodelovanju z raziskovalci iz tovarne Krka v Novem mestu smo uspeli v plasmanu domačih proteoliznih encimov za potrebe usnjarstva.

Nadaljnja možnost: precejšen del naših klavnic še vedno spušča v kanale živalsko kri. Tako, ne samo da kvari vode, ampak meče dobesedno vanje denar. V krvi je namreč več kot 100 različnih sestavin, ki so uporabne zlasti v farmacevtski industriji in drugod. Razvite države so že zdavnaj dojele vrednost krvi, pri nas pa si ta miselnost le počasi utira pot med gospodarstveniki.

Poglejmo samo primer hemoglobina. Za 10 kg hemoglobina potrebujemo približno 100 l krvi. Cena krvi se giblja med 1 in 2 dinarji, cena 1 kg hemoglobina, ki ga je mogoče proizvesti z dokaj enostavnimi postopki, pa 38 000 dinarjev (ZR Nemčija 5000.—DM). Če se hemoglobin očisti še naprej, se cene podeseterijo. Ob tem naj samo povemo, da čiščenje ne zahteva posebno dragih aparatov, saj hemoglobin za lastne potrebe proizvajamo kar v naših laboratorijih. S podobnimi številkami in razmerji računamo tudi druge, n.p. pri plazmi, ki se lahko neposredno uporabi kot izredno bogat dodatek proteinov živalski ali človeški prehrani, ali pa kot izhodna surovina za izolacijo cele vrste plazemskih proteinov, ki so neobhodno potrebni v zdravilstvu.

In kje so še albumini, globulini, plazmin, hormoni, serumi itd. in snovi iz pankreasa, kot npr. insulin, tripsin itd. Dalje, iz različnih mikroorganizmov je možno izolirati celo vrsto biološko aktivnih snovi, uporabnih v farmaciji, mlekarstvu, usnjarstvu, pivovarstvu, industriji sokov in vinarstvu, mesni industriji itd. Skratka, inštitutska biokemija ponuja roko gospodarstvu, le stisniti jo je treba.

pravilno predelavo, pripravo, shranjevanje in serviranjem. V kuhinjah je možna okužba hrane največkrat po deskah za meso, po posodi in okuženih rokah.

Tudi število prijavljenih zbolelih za grizo je iz leta v leto precej konstantno. V večini primerov je povzročitelj te bolezni *Shigella sonnei*. Človek se okuži z okuženo vodo, hrano in sadjem, ki jo je okužil bolnik ali klicenosec. Muhe so kot raznašalke klic te bolezni zelo pomembne, zlasti na deželi, kjer je še vedno veliko odprtih stranišč. Z asanacijo stranišč, vodnih objektov in z uničevanjem muh ter visoko osebno higieno bomo dosegli, da se bo tudi število zbolelih za grizo zmanjšalo.

Tudi nalezljivo vnetje jeter ali nalezljiva zlatenica je bolezen, ki je kljub mnogim izvedenim protiepidemičnim ukrepom ne moremo zaježiti. V letu 1966 in 1967 smo zabeležili v Sloveniji večjo epidemijo, nakar se je število zbolelih v naslednjih letih občutno znižalo, ker je bila prekuženost med prebivalstvom visoka.

NADALJEVANJE PRIHODNIČ

POMLADANSKA UTRUJENOST

Narava se prebujala, ljudi pa se loteta utrujenost, kar nekam medli so. Ponoči ni pravega spanja, čez dan so razdraženi. Včasih se za več ur naseli v glavi topa bolečina, srce ne bije več v ritmu, zdi se nam, da kar preskakuje in hiti. Kje je nenadoma tek do jedi? Nič nam ne gre v slast in potem nam nagaja še prebava.

Vse to so znaki „pomladanske utrujenosti“, ki prizadene ob koncu zime precej ljudi. Zdravnik ne najde nobenih bolezenskih sprememb na telesu in vendar se marsikdo počuti bolnega. Vzrok moramo iskati v dolgih zimskih mesecih, v mrazu, v pomanjkanju gibanja in sonca, v neprimerni prehrani. Telesu primanjkuje vitaminov, kri je bolj revna z rdečimi krvničkami.

In pomoč? Čim več gibanja na zraku, v hrani naj prevladuje sočivje, sprehod po kosilu, lahke večerje, zvečer nič kave in tobaka, pač pa topla kopel in prha. Spalnica naj ne bo prevročna, tudi odej ne potrebujemo več toliko kot pozimi.

V TOZD TPP pravijo, da se bodo nekateri vozili z avtom prav do strojev. Glede na gornjo fotografijo jim lahko verjamemo.

Nekadilci odvisni od kadilcev

Med tremi delavci, dva kadilca. — Kako zavarovati nekadilca pred prisilnim kajenjem?

Odvračati kadilce od njihove razvade je brezplodno delo. Vsakdo danes ve za škodljive učinke cigarete. In vsakdo, ki kadi, zavestno spremlja tveganje, da si bo z nenehnim zastrupljanjem uničil zdravje. Toda, če že zastruplja sebe, nikakor nima pravice, da zastruplja tudi druge. To pa nemoteno počenja, ko v zaprtem prostoru vleče cigareto za cigareto in zastruplja s škodljivimi snovmi tudi tiste, ki so se cigareti odrekli po zdravnikovem nasvetu ali se odločili, da svojega zdravja ne bodo ogrožali. Njihova trdna odločitev pa se kot v posmeh razblinja prav v cigaretnem dimu in v žalostni resnici, da so danes nekadilci v nelogični, celo absurdni zdravstveni odvisnosti od kadilcev doma, v družbi in na delovnem mestu.

Kadilci sami pravijo, da največ cigaret pokadijo med delom. Dr. Mario Kocijančič, ki že dlje časa zbira in spremlja podatke o kadilcih in o kajenju v večjih organizacijah združenega dela, navaja, da sta med tremi delavci pri nas dva kadilca, med tremi delavkami pa ena. Zato ne preseneča ugotovitev strokovnjakov za varstvo pri delu, da jim kljub velikim uspehom pri opravljanju poklicnih nevarnosti še vedno ni uspelo odstraniti najnevarnejšega in tudi najbolj zahrbtnega poklicnega strupa — ogljikovega monoksida. Glavni proizvajalci tega strupa v zaprtih delovnih prostorih pa so prav kadilci.

Strokovnjaki so ugotovili, da je delavec v pisarni, ki mora stalno vdihovati cigaretni dim, v večji nevarnosti, da bo čez leta zbolel za rakom na pljučih, kot delavec, ki je izpostavljen delovanju najvišjih doz zdravju nevarnega kancerogenega vinilklorida.

To spoznanje je pri nas očitno še premalo znano, predvsem pa premalo upoštevano. Kajenje med delom je namreč prepovedano le na tistih delovnih mestih, kjer lahko tleča cigareta povzroči eksplozijo, torej le iz varnostnih razlogov. Toda, mar varnost pri delu ne pomeni tudi varnost za zdravje delavca?

Pri nas bi le stežka naleteli na delovno organizacijo, v kateri so v pisarnah prepovedali kajenje, čeprav je republiška skupščina že pred dobrimi štirimi leti sprejela stališče, naj bi delovne organizacije in družbenopolitične organizacije na sestankih, zborovanjih in športnih prireditvah v zaprtih prostorih prepovedale kajenje.

Morda bodo tam, kjer želijo povečati delovno storilnost, le začeli preganjati cigareto. Dr. Mario Kocijančič je prepričan, da nekadilci ravno zaradi prisilnega vdihavanja cigaretnega dima postanejo manj sposobni za

delo, četudi se tega morda sami ne zavedajo. Vzrok je ogljikov monoksid, ki ga je v dimu ene cigarete kar tri do šest odstotkov. Ogljikov monoksid namreč v krvi veže nase hemoglobin, ki ne more več oskrbovati pomembnih in občutljivih organov, predvsem možganov, z zadostno količino kisika. Posledica je zmanjšana koncentracija.

Kranjski zdravniki so ugotovili, da se je koncentracija ogljikovega monoksida v krvi nekadilcev, ki so bili izpostavljeni pasivnemu kajenju v pisarni, torej sožitju s kadilci, močno približala koncentraciji ogljikovega monoksida v krvi nekadilcev, ki so bili poklicno izpostavljeni delovanju tega plina pri delu, na primer varilci ali kurjači. Prav tako so ugotovili, da so nekadilci, ki so delali ali sestankovali v prostorih skupaj s kadilci, imeli v krvi dvakrat večjo koncentracijo ogljikovega monoksida kot njihovi kolegi, ki jim ni bilo treba „kaditi“.

Niso redki primeri, ko v slabo zračenih in zakajenih pisarnah izmerimo 100 ali celo 200 ppm ogljikovega monoksida v zraku. Ameriški komunalni higieniki pa so v gostem vele mestnem prometu v Clevelandu izmerili le do 20 ppm. V Los Angelesu, ki ima najbolj razvit avtobusni promet v ZDA, so izmerili največ do 35 ppm ogljikovega monoksida v zraku. Le v garažnih hišah in tunelih je koncentracija znašala 50 ppm.

Nekadilci imajo vso pravico zahtevati, da na delovnem mestu ne bi bili zdravstveno ogroženi. Kajti o tem, da kadilci ogrožajo njihovo zdravje, ni več dvoma. Akutne simptome pasivnega kajenja ni težko opaziti. Najprej takega „kadilca“ pečejo oči, ščemi ga v nosu, boli ga glava. Sledijo bolečine v žrelu, kašljanje, zamolkel glas in težave pri dihanju, nekateri postanejo omotočni slabo jim je in na bruhanje jim gre.

Poleg teh neprijetnosti pa nekadilcem, ki morajo dan za dnem vdihavati tobačni dim, čez leta pretijo iste nevarnosti kot kadilcem — poškodbe ožilja in srca, rak v grlu ali na pljučih. Zdravniki so trmasti dvom mnogih kadilcev o tem ovrgli tudi s poskusi na živalih. Pri miškah, pasivnih kadilkah, se je pljučni tumor pojavil dvakrat pogosteje, kot pri tistih, ki so dihale čisti zrak. Tudi med hrčki jih je dobilo deset odstotkov več raka na grlu med tistimi, ki so vdihovali cigaretni dim.

Zdravju nekadilcev pa ne škodujejo le kemične snovi tobačnega dima, pač pa tudi trdi delci v dimu. V enem kubičnem centimetru jih je več kot tisoč, torej veliko več kot v močno zaprašenih industrijskih obratih. Ker so precej manjši od delcev prahu in umazanije industrijskega izvora, prodrejo prav v pljuča. Zato že samo vdihavanje trdih delcev tobačnega dima brez ogljikovega monoksida, nikotina in kancerogene vsebine pomeni nevarnost za zdravje pasivnega kadilca.

Pasivno kajenje pa še zlasti škoduje raznim kroničnim bolnikom. Dr. Mario Kocijančič opozarja posebej na alergičarje, za katere pravi, da jih je med nami verjetno precej več, kot uradno domnevamo. Približno 16 odstotkov jih je preobčutljivih na tobačni dim. Ko morajo na primer v pisarni cel dopoldan „kaditi“, se njihove alergične težave precej povečajo. Mnogi med njimi, zaradi brezobzirnosti kolegov kadilcev, prestajajo pravo mučenje na delovnem mestu.

Po neovrgljivih dokazih o škodljivosti pasivnega kajenja, se nam zastavlja organizacijsko in pravno vprašanje, kako nekadilca zavarovati pred prisilnim kajenjem na delovnem mestu. S samim prezračevanjem zakajenih pisarn prav gotovo ne. Dr. Mario Kocijančič namreč navaja podatek, da je potrebno zamenjati kar 12 kubičnih metrov zraka, za eno samo pokajeno cigareto, da bi preprečili pekoče bolečine v očeh nekadilcev. Da bi preprečili draženje nosne sluznice, je potrebno zamenjati 32 kubičnih metrov zraka na uro na pokajeno cigareto. Da bi odpravili smrad po cigaretah, moramo zamenjati tudi do 50 kubičnih metrov zraka v eni uri na eno samo pokajeno cigareto. Če v nekem povprečno velikem

POMANJKLJIVI NADZOR

V Jugoslaviji uporabljamo že 600 različnih vrst pesticidov. Kot poroča Tanjug, je prav uporaba pesticidov v našem kmetijstvu prispevala k večkratnemu povečanju hektarskih donosov posameznih poljščin in industrijskih žitaric. Vendar je to le ena, in dobra stran uporabe pesticidov. Strokovnjaki za zaščito in varstvo človekovega okolja opozarjajo, da uporaba pesticidov čedalje „uspešnejše“ uhaja kontroli. K vsemu temu v marsičem prispevajo tudi nejasni in nepopolni predpisi, ki urejajo uporabo pesticidov ter Medrepubliški dogovor o uporabi pesticidov pri pridelovanju hrane. Danes na primer v Jugoslaviji, uporabljamo že čez 600 različnih pesticidov, ki v resnici niso nič drugega kot strupi — če se seveda znajdejo v hrani.

prostoru pokadimo šest cigaret v pol ure, pa moramo zrak v tem prostoru zamenjati kar 760 krat, če hočemo, da bo kolikor toliko čist. Za izganjanje cigaretnega dima bi bil torej potreben kar precejšen preprič, tolikšen, da si ga ne moremo privoščiti.

Kako torej zaščititi nekadilca, če ta še sam ne zna ali si ne upa narediti reda in je raje tiho zaradi „dobrih delovnih odnosov“? Na videz je odgovor preprost: prepovedati kajenje v zaprtih prostorih in krsitelje prepovedi tudi kaznovati, kot je to primer v SZ. Radikalen ukrep, ki pa brzkone ne bi imel zaželenega učinka, pač pa bi zbujal odpor.

Nekadilci lahko realno pričakujejo le, da bodo njihovi delovni kolegi kadilci postali nekoliko bolj solidarni in obzirni. Vsi se se v zadnjem času zavzemamo za zdravo okolje. Toda, ali ni absurdno, da pogosto prav s cigareto v roki? Kajenje v zaprtih prostorih vpricho ljudi je namreč v bistvu tudi onesnaževanje zraka.

Prav z nekaj več solidarnosti in obzirnimi do nekadilcev, s katerimi skupaj prebijejo delovni dan, bi kadilci veliko prispevali k varstvu človekovega okolja. Pa s tem ne bi bila ogrožena svoboda njihove osebnosti. Pravica do svobode nekoga se namreč konča tam, kjer začne omejevati svobodo drugega. In konec koncev bi to koristilo tudi zdravju samih kadilcev.

S.R.

Kako bomo proslavljali?

Za svečaneje obeležje mejnika naše revolucije – ustanovitev OF in delavskega praznika 1. maja bo poskrbela tudi Novolesova kulturna komisija s proslavo na zadnji dan dela, t.j. v četrtek 26. aprila ob 13. uri, na prostoru pred upravno zgradbo. V ta namen bo organizirana povorka delavcev Gozdnega gospodarstva, Gorjancev, krajanov in predstavnikov vseh družbeno-političnih organizacij z našega področja, od gasilcev, civilne zaščite, zveze borcev do mladinske organizacije. Da bo povorka res pestra bosta sodelovali tudi Novolesova godba na pihala in naši najmlajši iz osnovne šole Vavta vas. Ta spreved bo začel svojo pot na „Gorjancih“ in bo do trinajste ure v „Novolesu“, na prostoru za proslavo. Da bi se našega proslavljanja udeležilo čimvečje število delavcev, bodo organizirani tudi avtobusni prevozi tako, da bo druga izmena ob trinajstih že v Novolesu. Za kulturni program bodo poskrbeli recitatorji iz „Zarje“ Soteska, iz Osnovne šole Vavta vas, godba na pihala NOVOLES, pevski zbor „GORJANCI“, pevski zbor „MAKS HENIGMAN“ iz Dol. Toplice in „DOLENJSKI OKTET“ iz Novega mesta.

Pri organizaciji tako široko zasnovane proslave, ki naj bi postala tradicionalna, saj jo organiziramo že tretjič, bodo sodelovali poleg Novolesa tudi KS Straža, Gorjanci in GG.

Prepričani smo, da bodo taka srečanja dosegla svoj namen in doprinesla svoj delež k tesnejšemu sodelovanju delovnih organizacij in kulturne skupnosti na vseh področjih od kulture, tehnike do civilne zaščite.

PRIDITE NA PROSLAVO, NE BO VAM ŽALI!

M.D.

REKLI SO...

Svoboda pomeni odgovornost. Zato se je večina ljudi boji.

G. B. SHAW

Če za srečo hodiš, bo tekla. Če tečeš za njo, bo letela.

MATTI KURJENSAARI

Dobrega življenja ne more dati ne ljubezen brez znanja ne znanje brez ljubezni.

BERTRAND RUSSELL

Kdor hoče uresničiti svoje sanje, mora biti buden.

MICHEL PELEGHAR

Primitivna živa bitja se razmnožujejo z delitvijo celic, birokrat z delitvijo dela.

JERRY LEWIS

Ženin značaj se ne kaže tam, kjer se ljubezen začne, temveč tam, kjer se konča.

ROZA LUXEBURG

Da je človek srečen v ljubezni, ni treba, da bi bil ravno slep. Zadostuje, če kdaj pa kdaj zapre oči.

FRANCIS MALCOLM

Človek se lahko povzpne na najvišje vrhove, vendar tam ne more dolgo ostati.

G. B. SHAW

SESTAVIL SAM	NAŠ TOZD	EGER ANTON	ČEŠKO- SLOVAŠKI	REKA V BOŠNI	ALBENIZ ISAAC	NICOLAE CEAU- SESCU	ALOST
BOTS- VANA							
KAPI- LARA							
AMPER		SARAJEVO MESTOV EGIPTU			ŽEŠKI ŠAHIST	IT. DENAR USTOLI- ČENJE	
GAR				DIVJA MAČKA KARDELY EDVARD			
REKA V SIBIRIJI			VRSTA CIGARET				
OSEBNI ZAJMEK			GR.ČRKA RADIJ				
VZHOD. NEMCIJA				TELE- VIZIJA 18.ČRKA			ATENSKI DRŽAV. IN VOJSK.
IONIJ			MESTO V SZ RIM.ENA				
DRUŽINA ZVERI				REKA NA KITAJSKAN	ULICA ALOJZ KNAFEJ		
SOGLAS- NIK			NASAD TOZD POHISTVA				
KISIK			MESTO NA JAPONSKAN DODATEK				
MAMA					CVETO BILIĆ		
MONAHOŠ					ENAKA SAMO- GLASNIK		
TRUP					PRITRDI- NICA 4.ČRKA		
	OZNAKA KRAPINE VEZNIK			DRŽAVA V AFRIKI SOVJETSKA ZVEZA			
ST.MESTO V HĀLI AZIJI					SAMO- GLASNIK	ENOTA ZA EL. NAPETOST	E
DUŠIK			KRACI BOCOV				

Program izgradnje osnovnih šol

Že v prejšnji številki smo bežno omenili, da se pripravlja nov program izgradnje šolskega prostora za obdobje 1979 – 1985. Pred nami je nov obsežen program in prav je, da si ga pobliže ogledamo in da pregle- damo, kako je bil realiziran dosedANJI. Sedemletni program izgradnje šol, je bil sprejet v skupščini občine v Novem mestu 1972 in podprt s samoprispevkom občanov v trinajstih krajevnih skupnostih. Z 31. majem se izteče na referendumu izglasovana obveznost plačnega samoprispevka. Dose-

dani program je obsegal naslednje šole:

1. OŠ Dolenjske Toplice – novogradnja
2. OŠ Brusnice – dozidava
3. OŠ Šentjernej – dozidava
4. OŠ Katja Rupena Novo mesto – adaptacija
5. OŠ Milka Šobar – Nataša N. m. – dozidava
6. Posebna OŠ Šmihel – novogradnja
7. OŠ Stopiče – dozidava
8. OŠ Bršljin – dozidava

(nadaljevanje na 8. strani)

Rešitev nagradne križanke, ki jo objavljamo danes, pošljite na naslov: Uredništvo glasila „NOVOLES“, 68351 Straža.

Izžrebali bomo štiri enake nagrade po 30 din. O izidu žrebanja vas bomo obvestili v šesti številki glasila. Opozarjamo, da morate nad križanko napisati svoj točen naslov. Upoštevali bomo vse pravilne rešitve, ki bodo prispele v uredništvo do 10. aprila.

(Nadaljevanje s 7. strani)

9. OŠ Vavta vas – dozidava
Za ta program je bilo potrebno po takratnih cenah 67.100.000 din. Od planiranega programa je bilo uresničeno:

1. OŠ Dolenjske Toplice
2. OŠ Brusnice, kjer je bila postavljena nova šola in ne dozidava
3. Posebna šola Šmihel
4. OŠ Katja Rupena
5. OŠ Šentjernej – dozidava je v teku
6. OŠ Stopiče – narejeni so načrti

Če pogledamo realizacijo programa lahko ugotovimo, da je bil slabo realiziran, saj je od planiranega zgrajeno dobrih 50 %. Nerealizirane šole so: OŠ Vavta vas, Stopiče, Bršljin – dozidava in Šentjernej ki je šele v gradnji.

Potrebe po šolskem prostoru pa so izredno velike in pereče, tako da je nov program nujen in

ga je potrebno pazljivo ter natančno proučiti, dati nanj pripombe in se po tem na referendumu odločiti o samopriskpevku.

Nov osnutek programa izgradnje osnovnošolskega prostora v obdobju 1979 – 85 obsega:

- 1.
- 2.
3. OŠ Milka Šobar – adaptacija
4. OŠ Otočec – novogradnja
5. OŠ Bršljin – dozidava
6. OŠ Grm – prizidava kuhinje itd.
7. OŠ Vavta vas – novogradnja
8. OŠ Mirna peč – dozidava
9. OŠ Šmarjeta – prizidava
10. OŠ Škocjan – prizidava
11. OŠ Žužemberk – novogradnja

Neto površina vseh prostorov je planirana na 23.600 m² v skupni vrednosti, z opremo in ureditvijo 327.832.000 din (cca

32 starih milijard) kar pomeni, da bomo morali vložiti velike napore, da bomo prepotrebne objekte resnično zgradili. Ob osnutku programa pa se porajajo nekatera vprašanja, ki bi jih morali v javni razpravi razrešiti.

Ta vprašanja so:

1. Določiti je potrebno prioriteto, v katero je absolutno potrebno v ospredje postaviti OŠ Vavta vas in Žužemberk.
2. Zahtevati garancijo, da bo program v roku in v celoti realiziran.

3. Zakaj se v krajih izven Novega mesta gradijo šole tip „Marles“ in ne klasična gradnja.

Na vsa vprašanja bomo morali v fazi javne razprave dobiti točne odgovore, ker se bomo tako lažje odločali na referendumu, ko se bomo odločali o novem samopriskpevku v višini 1 % od neto osebnih dohodkov. V naslednji številki pa nekaj več o centru usmerjenega izobraževanja.

MARJAN GRABNAR

Priprave na obrambni dan

V lanskem šolskem letu je bil na Osnovni šoli v Vavti vasi izveden obrambni dan, ki je lepo uspel. Pokazale pa so se seveda pomanjkljivosti predvsem v praktičnem in teoretičnem znanju učencev. Da bi bilo takih pomanjkljivosti v letošnjem letu čim manj, smo si v letošnjem programu zadali nalogo, da poleg organiziranja obrambnega dne na šoli, ustrezno pripravimo tudi učence. Znanje, ki bi si ga na ta način pridobili, ne bi bilo potrebno samo za uspešno izvedbo obrambnega dne, ampak predvsem zato, da bi znali učenci

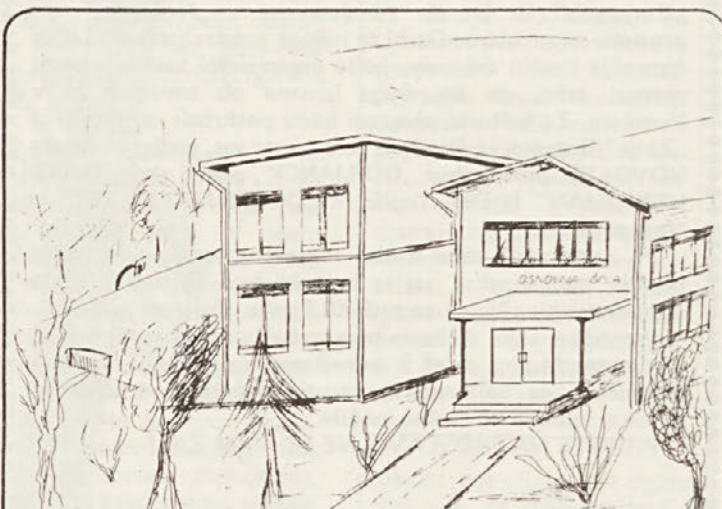
ustrezno ukrepati v primeru naravnih katastrof, požarov in nenazadnje vojne.

Na osnovni šoli smo skupaj s pionirsko in mladinsko organizacijo in vodstvom šole ustanovili obrambne krožke. V te krožke so se po svojih željah vključili vsi učenci od šestega do osmega razreda. Mentorji vseh krožkov so člani naše OO ZRVS Straža. Program dela in izbor tem je za vse krožke izdelal tov. Vencel Mrvar, za kar zasluži posebno priznanje. V prvem delu izobraževanja imajo vsi krožki skupna predavanja, ki so potekala vsako soboto v mesecu februarju in se bodo končala konec marca. Na teh predavanjih se učenci seznanjajo s prvo pomočjo, protipožarno varnostjo, ABKO, obveščanjem itd. Predavatelji so mentorji posameznih krožkov, za nekaj bolj strokovnih tem pa smo naprosili predavatelje iz Novega mesta, predavanja so ilustriрана s filmi in ustreznimi rekviziti, ki jih dobimo v štabu za TO v Novem mestu, po potrebi pa bo priskočila na pomoč tudi vojaška enota s katero sodeluje osnovna šola.

V mesecu aprilu in maju se bo nadaljevalo delo po krožkih. Tu se bodo učenci podrobneje seznanili s posameznimi deli in nalogami splošnega ljudskega odpora. Pridobljeno znanje bomo preizkusili na obrambnem dnevu, ki bo predvidoma konec maja. S tem se bomo aktivno vključili v sklop pridobitev v mesecu mladosti.

D.D.

OO ZRVS STRAŽA

Bomo imeli tako? – Muhič Andrej 8. b

STARŠI, PRISLUHnite ŽELJAM SVOJIH OTROK

Moja želja, da bi zgradili novo šolo, je zelo velika, čeprav vem, da jo jaz ne bi več obiskovala. Za takšno zgradbo pa je potrebno veliko denarja in brez krajevnega samopriskpevka ne bo šlo.

IVICA KOCJAN 8. a

Želim, da se vsi starši odločijo za krajevni samopriskpevek, ker bomo le tako dobili novo šolo.

SLAVKO MOŽE 8. a

Naša šola je stara in ima malo prostora. Želimo, da bi imeli kabinetni pouk, za katerega bi imeli vse učne pripomočke; sedaj jih prenašamo iz razreda v razred. Kemijske in fizikalne poskuse delamo v razredih, da potem še dolgo neprijetno diši.

MARIJA JAKŠE 8. a

Moji starši so že veliko prispevali za novo šolo. Kljub temu se bodo z veseljem odločili za nov samopriskpevek. V novo šolo bi rada hodila vsaj eno leto.

JOŽICA VIDMAR' 4 a

Želim si novo, svetlo in veliko šolo. Mogoče bo v novi šoli tudi zobna ambulanta. Če nas bo med poukom bolel zob, bomo šli lahko kar takoj k zobozdravniku.

BREDA LAVRIČ, 4. a

Posebno pogrešamo telovadnico, zato si želimo novo šolo. Za nas bi to pomenilo zelo veliko.

JANI TAVČAR, 4. b

Novo šolo si želim zato, da bi lahko v njej puščali torbe, vodene barvice in copate.

NATAŠA DERGANČ, 3. a

Želim, da bi stala šola blizu gozda. Imeli bi telovadnico, jedilnico in dovolj razredov, da bi hodili vsi dopoldne v šolo. Mogoče bo v novi šoli tudi bazen.

BORIS TISOVEC, 3. a

Ureja uredniški odbor:
Bojan Bencik, Stanko Hodnik, Ana Košmerl, Jože Novinec, Igor Slak, Emil Trampuš, Martina Volf in Boris Vovk. Predsednik uredniškega odbora: Franc Redek.

Glavni, odgovorni in tehnični urednik Vanja Kastelic. Izdaja delovna organizacija „NOVOLES“, lesni kombinat Novo mesto – Straža. Naklada 2650 izvodov. Stavki, filmi in montaža: ČZP DOLENJSKI LIST. Tisk: KNJIGOTISK Novo mesto. – Glasilo je oproščeno temeljnega prometnega davka na podlagi mnenja Sekretariata za informacije pri IS SR Slovenije št. 421–1/72 z dne 31. januarja 1978.